

Espoon kaupunginvaltuuston puheenjohtajan
Erik Olanderin juhlapuhe Pro Westendin
40-vuotisjuhlissa Kalastajatorpalla
23.1.1981

20.1.1981

Hyvät westendiläiset
Bästa westendbor

Espoon kaupungin puolesta on minulla ilo onnitella Pro Westend
r.y:tä yhdistyksen 40-vuotispäivänä.

Jag har glädjen att framföra Esbo stads hälsning och gratu-
lationer på Pro Westends 40-årsdag.

Lausun samalla iloni siitä, että saan käyttää puheenvuoron
teidän juhlapäivällisillänne. Tämä on minulle sitäkin mielui-
sampaa, koska olen itse asunut Westendissä ja työskennellyt
Westendin ongelmien parissa aktiivisesti. Olen puheeni teemaksi
valinnut Westend - kappale Espoota.

Bästa westendbor. Jag kommer i mitt anförande att i korthet
behandla temat Westend - en del av Esbo.

Värikäs historia

Nykyinen Westendin alue, entinen Hirböhl, joka käsittää noin
150 h, on tällä vuosituhannella ollut osa Otanlemen ja Björn-
vikin vero- ja perintötiloja.

1500-luvulla tilat olivat itsenäisten verotalonpoikien kyllä ja varakkain mies oli Jören Andersson. Maanviljelyksen lisäksi antoi silankanpyynti lisätuloja ja veronmaksuvälineitä. Maksamattomien verojen takia tilat joutuivat välillä kruunulle ja niistä muodostettiin aatelisten vapaatiloja. Espoon maa-alasta oli v. 1654 aatelin vapaatiloina 65 %.

Vuonna 1602 annettiin osa Otanlemen tilasta Daniel Golowatscheffille yhden ratsumiehen varustamista vastaan. Vuonna 1614 Helsingin pormestari Kasper Reiher sai vastaavasti yhden vapaatilan ja Anders Nilsson kaksi tilaa. Pormestari Reiherin kuoltua Anders Nilsson sai kolmannenkin kylän rälssiinsä ja 1630 tiloista muodostettiin Anders Nilssonin omistama Otnäs.

Björnvikin talot - nykyinen Tapiola ja Hakalehto - annettiin 1628 Jürgen von Bönhardt nimiselle aateliselle. Eräiden väliomistusten jälkeen tämän poika Karl von Bönhardt sai sekä Otanlemen että Björnvikenin omistukseensa ja vuosina 1656-1662 nykyinen Hagalundin yksinäistila oli ensi kerran yksissä käsissä. Otanlemi määrättiin kuitenkin rappeutumisen takia kruunun säteriksi ja annettiin vapaatilaksi Elisabeth Yxkullille, jota rälssimiehenä seurasi 1685 hänen vävyensä Petter von Rutenhjelm. Myöhemmin 1695 Otanlemi hyväksyttiin Espoon ratsutilojen joukkoon ja aputiloina olivat Lillhemt ja Kirstins.

Tapiolan ja sen ympäristön espoolaisuus ei ole ikivanhaa. Espoon itäisimmät kylät, niiden joukossa Björnvik ja Otanlemi, olivat kuuluneet Helsingin pitäjään Huopalahden neljänneksen

yhteisnimellä. 1600-luvun lopulla ne kuitenkin liitettiin Es-Espooseen.

Vuonna 1734 karoliini, eversti Henrik Wright osti Otaniemen ja omisti sen noin 10 vuotta. Vuonna 1747 sekä Otanlempi että Björnvik ulkotiluksineen tulivat eversti Lorens Göös'iltä Carl Mauritz von Numers'in omistukseen, joka valitsi Otaniemen säiterinsä päätaloksi. Tämä käsitti kolme maakirjataloa: Otaniemen veroratsutilan ja siihen kuuluvat Hirbölen ja Björnvikin perintötilat. Carlin poika Adolf Fredrik von Numers peri tilat vuonna 1754 ja hallitsi näitä vuoteen 1809. Tämä oli kehityksen aikaa. Viaporin rakentaminen ja toiminta antoi työtä ja seuraelämää. Perunan viljely sai myös tällöin alkunsa Espoossa. Viaporin upseeristoon joutuivat myös Agneta os.s. Munck ja Adolf Fredrik von Numers'in kaksi poikaa, ainoat jotka elivät vanhempiensa jälkeen näiden neljästätoista lapsesta.

Perinnönjaossa 1810 kapteeni Jacob Reinhold von Numers sai Otaniemen kantatilan ja luutnantti Clas Johan rakensi Rakuunan pellolle nykyisen Hagalundin kartanon ja peri m.m. saaret samoinkuin puolet Björnvikistä.

Jacob Reinhold myi Otaniemen Johan Norrmenille 1832 ja Clas Johan'in kuoltua 1857 Paul Sinebrychoff, Helsingin suurin yksityinen veronmaksaja, osti Hagalundin 1857 ja Otaniemen 1859.

Vanhempi poika Nicolas perusti Björnholman erillisen palsta-

tilan, joka Hanasaari mukaanluettuna siirtyi hänen perillisiltään lahjoituksena Stiftelsen Åbo Akademille vuonna 1956.

Samanlaisesti kuin Björnholm, v. 1890, erotettiin Hagalundista toinen palstatilla Tvåelp nuoremmalle pojalle Paul S. Sinebrychoffille. Tähän kuuluivat myös neljä muuta saarta, Fölis, Småholm, Rönnggrund ja nimetön pieni luoto. Näistä Varsasaari on nykyisin Helsingin kaupungilla. Vuonna 1904 Paul S. Sinebrychoff peri Hagalundin. Hänen puolisonsa oli ruotsalaisen teatterin näyttelijä Fanny Maria Grahn.

Fanny Sinebrychoff kuoli 1921 viisi vuotta miehensä jälkeen. Koska heillä ei ollut lapsia, salvat Fanny Sinebrychoffin veljien lapset periä maat. Lääket. yo Arne Grahn peri Hagalundin, joka käsitti nykyisen Tapolalan, Hakalehdon, Westendin ja Suvikummun, yhteensä 566 ha. Carl af Forselles peri Otaniemmen 166 ha, joka useiden vaiheidon jälkeen siirtyi Kansallispankille ja v. 1949 Suomen valtiolle.

Hagalund säilyi kolme vuosikymmentä maanviljelystilana. Se pieneni kuitenkin pienenemistään. Jorvaksentietä rakennettaessa vuosina 1933-37 laati arkkitehti Ragnar Gustafsson Westendin rakennuskaavan ja alueelle rakennettiin tiet sekä vesijä viemäriverkot. Tonttien myynti alkoi vuonna 1935. Vuonna 1941 myi tohtori Grahn siihen asti myymättä olleet Westendin tontit Göran Ehrnrooth'ille ja Oy Mandatumille, jotka muodostivat Oy Westend Ab:n. Tontteja myytiin edelleen yksityisille. PYP:n kautta Oy Westend Ab:n maat siirtyivät 60-luvulla Hakan omis-

tukseen, joka v. 1966 teki Espoon kaupungin kanssa sopimuksen Westendin alueittensa kaavoittamiseksi, tuloksena n. 81 000 kerros-m² asuntorakennusoikeutta ja n. 4 000 kerros-m² liikerakennusoikeutta.

Vuonna 1935 rakennutti Suomen tennismestari Grahn Westendin kuuluisan tenniskeskuksen, yksi maailman moderneimpia. Vuonna 1949 tennishallin alue, 15 ha, myytiin MTK:lle. Halli paloi v. 1967. Vuonna 1951 myytiin valtaosa Hagalundista Väestöliitolle ja edelleen samana vuonna perustetulle Asuntosäätiölle. Niin oli Hagalundin tila paloteltu. Nykyisin tri Grahn omistaa tästä historiallisesta alueesta 2,2 ha päärakennuksen ympäristöä.

Attraktiivinen Westend

Mikä sai varakkaat helsinkiläiset rakentamaan ympärivuotis-asuntoja Espoon puolelle. Olivathan esim. Kulosaari ja Kauniainen olemassa. Nämä eivät kuitenkaan puhutelleet samalla tavalla. Kulosaari sijaitsi Sörnäisten takana ja oli Helsingin itäpuolella. Haluttiin maailman muiden suurkaupunkien tavoin muodostaa merellinen läntinen huvila-asutusalue Westend, jonka nimen keksi Erik H. Broman. Westendin ensimmäiset asukkaat olivat Anjala, Gullichsen, Packalén, Laisaari, Andersson jne. 1950-luvulla alkoi voimakkaampi rakentaminen Westendissä, joka edelleen jatkuu.

1960-luvulla ryhdyttiin Espoon kauppalan toimesta suunnittelemaan Westendin asemakaavaa, joka n. 10 vuoden työn jälkeen

vahvistettiin vuonna 1972. Kaavaa tehtiin lopulta yhteisymmärryksessä Pro Westendin ja Westendin asukkaiden kanssa.

Yksimielisyyttä ei kuitenkaan tahtonut heti löytyä, tehokkuus, taiden leveys, niiden sijainti sekä tarve, ranta-alueet, pysäköintipaikat, puistot ja yleiset alueet sekä Hakan omistamien maiden kaavoitus olivat vaikeimmat kysymykset. Lopulta löytyi kompromissi, tehokkuudeksi valittiin 0,25. Vanhassa rakennuskaavassa se oli 0,35. Kaava on kuitenkin väljä, sillä asuntolukua on rajoitettu. Alle 1 200 m²:n tontilla saa olla vain yksi asunto, 1 200-2 400 m²:llä kaksi asuntoa ja yli 2 400 m²:n tontilla kolme asuntoa. Kerrostalot saavat olla korkeintaan 3-kerroksisia.

Huolen aiheita on kuitenkin vielä tänään. Läpikulkuliikennettä ei luonnollisesti haluta. Ranta halutaan säilyttää luonnonvaraisena, moottoriveneet halutaan lähistön mulhin satamiin ja veneiden talvisäilytyspaikkaa ei haluta. Ilokseni voin todeta, että Espoon kaavoitusarkkitehdit pitävät suurena etuna sitä, että Westendin asukkaiden keskuudessa vallitsee hyvä yhteishenki ja naapurisopu ja asukkaat ovat suhteellisen yksimieliset ajettaessa oman alueen asioita.

Eräät westendiläiset ovat valittaneet kunnan palvelujen puutteita. Alkuperäinen kunnallistekniikka syntyiikin maanomistajien toimesta. Sittemmin on myös Espoon kaupunki uusiutunut merkittävän osan kunnallistekniikasta, kadut ja valaistus mukautettuina. Voin lohduttaa teitä westendiläisiä toteamalla,

että vielä tänä päivänä Tapiola, joka pitkiä aikoja huolehti täysin omasta kunnallistekniikastaan, maksaa edelleen itse kunnallistekniikan kustannuksiin verrattavia maksuja.

Palvelut ovat Westendissä verrattain vähäisiä. Ne rajoittuvat lähinnä joukkoliikenteeseen sekä Elannon kauppaan, paradoksaalista kyllä. Mahdollisuuksia on kuitenkin vielä kaavan mukaan toteuttaa alueelle E-huoltamo ja Eka-Market, yhteensä n. 4 000 kerros-m² liikekerrosalaa. Käsitöksen mukaan nämä eivät kuitenkaan ole niin odotettuja westendiläisten keskuudessa.

Uhkatekijöitä

Westendiä ovat koetelleet monet uhkatekijät. Vuonna 1577, kun erikoisen kova talvi oli jäädyttänyt Suomenlahden, saapui 1 200 tataaria yllättäen Helsingin edustalle Iivana Julman piirittäessä Tallinnan kaupunkia, jota ruotsalaiset puolustivat. Tsaari selitti Uudenmaan kuuluvan oikeastaan Viroon. Tällöin tataarit hyökkäsivät Helsingin ja Espoon pitäjiin. 18 kylää paloi, m.m. Otanlempi, Laajalahti, Kilo ja Klobbin-kylä. Läheisistä saarista löytyi paljon kuoliaaksi paleltuneita, hengissäsäilyneiden kohtalo oli useimmiten maaorjuus.

Isonvihan vuosina 1713-21 Helsinki oli venäläisten varuskuntana ja ympäristöä tuhottiin. Otanlempen omistaja Peter von Rutenhjielm joutui m.m. venäläisten vangiksi. Myös isovihaa seuranneen pikkuvihan aikana aiheutettiin paljon tuhoa tällä alueella.

Suomen sota 1808-1809 koetteli myös näitä seutuja. Viaporin

antautuessa huhtikuussa 1808 joutui myös Otaniemen omistajan Adolf Fredrik von Numers'in polka vankeuteen Venäjälle.

Krimin sodan aikana 1855 englantilais-ranskalainen laivasto pommitti Viaporin ja Helsingin seutua, jolloin von Numers'in perintötilat Hagalund ja Otaniemi joutuivat sijaintinsa vuoksi kourilintuntuvasti kärsimään niistä varustelusta, joihin sodan pelossa oli ryhdytty. Erityisesti tuhottiin tällöin seudun metsiä ja viljelyksiä.

Alueen luontoa tuhottiin myös 1. maailmansodan aikana 1915-17, jolloin rakennettiin Helsingin maalinnoitusta, jolta ajalta ovat peräisin Tapiolan ja Westendin seudun tykkiasemat ja tykkiketjut. Ulompi puolustuslinja kulki Westendin kalliomaastosta pohjoiseen.

Talvi- ja jatkosodan aikana elettiin Westendissä sodasta huolimatta rauhallista aikaa.

Seuraavat uhkatekijät liittyvätkin rauhan toimiin. Vuonna 1950 hallitussihteeri Larma laati ehdotuksen Espoon jakamiseksi siten, että Espoon maalaiskunnan ja Helsingin kaupungin raja piti vetää Westendin ja Mankkaan länsipuolitse. Tämä ei johtanut tuloksiin.

Seuraava Espoon hajoitusspyrkimys tehtiin tapiolalaisten toimesta 1956, jolloin ehdotettiin Espooseen perustettavaksi kaksi uutta kauppalaa, josta toinen käsittäisi Tapiolan,

Westendin ja Otaniemen. Tämä ei myöskään johtanut tuloksiin, eikä seuravakaan yritys, kun Espoon kunnanvaltuusto v. 1957 asetti komitean, joka teki ehdotuksen Espoon jakamiseksi kahtia, niin että itäiset osat Leppävaara, Otaniemi, Tapiola ja Westend muodostettaisiin kauppalaksi ja muu Espoo jäisi maalaiskunnaksi. Tämä tyrmättiin 1961.

Vuonna 1967 ryhtyivät eräät arkkitehdit kaavoittamaan Tapiolaa. Tällöin suunniteltiin raskas kerrostaloruutukaava Tapiolan nykyisestä keskustasta alas Westendin rantaan saakka. Asuin itse kyseisellä alueella Hakalahdon puolella. Tällöin ryhdyimme yhdessä Pro Westendin edustajien kanssa työskentelemään tätä hanketta vastaan. Nämä toimenpiteet johtivatkin siihen, että minutkin 1968 valittiin kunnanvaltuustoon 46 lisäksi. Tämä Westendiä uhannut vakava vaara saatiin torjutuksi vuonna 1969.

Vuonna 1971 Teuvo Auran toimiessa pääministerinä annettiin L.O. Johanssonille selvitystehtävä, jonka tavoitteena oli Espoon itäisten osien pakkoliittäminen Helsinkiin. Ankarimmat taistelut näitä hankkeita vastaan käytiin vuonna 1972, jolloin minulla oli ilo toimia kaupunginvaltuuston puheenjohtajana. Tämä itsenäisyystaistelu voitettiin ja samana vuonna vahvistettiin Westendin kaava. Uskon, että Westendin uhkatekijät tällöin päättyivät.

Asukkaat ja asuminen

Vuonna 1970 Westendissä asui n. 1 000 asukasta, vuonna 1980 n.

1 400 ja ennusteiden mukaan Westendissä tulee vuonna 1990 asumaan n. 2 000 asukasta. Nykyisistä asukkaista on 9 % 0-6 vuotiaita, 14 % 7-15 vuotiaita, 70 % 16-64 vuotiaita ja 7 % yli 65 vuotiaita. On ilahduttavaa, että lasten suhteellinen osuus Westendissä on korkea.

Vuonna 1980 Westendissä oli 417 asuntoa, joista 245 omakotitaloa, 59 %, 107 rivitaloasuntoa, 25 %, 57 kerrostaloasuntoa, 14 % ja muita asuntoja 8 kpl, vastaten 2 %. Huoneistoala henkeä kohden oli lähes 50 m², kun se koko Espoossa oli keskimäärin hieman yli 25 m². Ensimmäiseen sosiaaliluokkaan kuuluu westendiläisistä 60 %, kun luku koko Espoon osalta on vajaat 30 %. Ammatissa kodin ulkopuolella työskentelee 46 % miehistä ja 31 % naisista, kun vastaavat luvut koko Espoon osalta ovat 53 % ja 45 %.

Vuonna 1975 olivat tulot ruokakuntaa kohti Westendissä 102 000 mk ja koko Espoossa 52 000 mk. Vuoden 1977 verotuksen perusteella oli kunnallisvero verovelvollista kohti Westendissä 9 300 mk ja koko Espoossa 4 900 mk. Kuitenkin Westendin veroäyrimäärien osuus oli 1,9 % Espoon kokonaisäyrimäärästä.

Den politiska färgen

Bästa westendbor. Litet om den politiska färgen. I kommunalvalen 1964 fick Sfp 29 %, Lib. 8 %, kommunisterna 4 %, socialdemokraterna 11 % och samlingspartiet 48 % av rösterna. I kommunalvalet 1980 fick Sfp 16 %, Lib. 3 %, kommunisterna 2 %,

socialdemokraterna 4 %, samlingspartiet 61 %, de konstitutionella 9 % samt Kristl. förb., centerpartiet och övriga 5 %.

Westendborna har även tagit aktivt del i kommunalpolitiken. På 50-talet var C.G. Weckman kommunfullmäktigeordförande och Ilmari Kareskoski medlem i fullmäktige. Långvarig medlem var även Pehr-Erik Aschan, Erik Gillberg satt en period i fullmäktige på 60-talet, John Hongelin har varit suppleant i fullmäktige samt stadsstyrelsemedlem i 5 år.

På 60-talet var bergsrådet Wilhelm Wahlfors fullmäktige en kort tid. Han tröttnade dock fort, då han ej blev fullmäktigeordförande och inte heller orkade höra på Bertil Eriksson. Om mig själv kan jag konstatera, att under de 6 år jag bodde i Westend var jag även med i fullmäktigearbetet.

I dag har vi i fullmäktige Ebba Aschan, Pekka Löyttyniemi, Börje Hielm samt herrskapet Harjama.

1 % av befolkningen har i dag 7 % av fullmäktige. Vi får inte heller glömma er ordförande Veijo Pelkonens andel i det kommunala arbetet. Han har flere avancerade uppgifter inom de olika nämnderna samt är suppleant i fullmäktige.

Tulevaisuus

Hyvät westendiläiset. Olen tässä puheessani kerännyt yhteen eräitä hajatietoja alueestanne. Nämä tiedot samoinkuin kaikki

se minkä olen jättänyt sanomatta osoittavat, että Westend on kehittynyt vuosisatojen ja vuosikymmenien kuluessa myönteiseen suuntaan. Te kuulutte niihin espoolaisiin, jotka olette saaneet mitä olette toivoneet. Teillä on luonnonkaunis alue, teillä on kauniit tontit ja kauniit talot, teillä on aava kaunis merinäköala, teillä on paikkoja mihin voitte sijoittaa veneenne, teillä on polkuja tallata. Tämä tulee myös jatkumaan. Ne pienet epäkohdat, joita vielä on, poistuvat ajan oloon. Teillä on hyvä elää omalla alueellanne. Voin vakuuttaa, että me kaikki espoolaiset olemme onnellisia siitä, että asumme Espoossa. Saamme kaikki olla mukana kehittämässä luonnonläheistä kaunista kaupunkiamme yhä paremmaksi Espooksi.